תכנון כוח אדם במקצועות הבריאות כמנוף לצמצום אי-שוויון והבטחת איכות ורצף הטיפול: השוואה בין-לאומית

איתי בבלי[1] מיכל לרון[2] טלי ניצני-ביטון[3] [1]אוניברסיטת קולומביה הבריטית, [2]מכון מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל [3]משרד הבריאות

רקע ומטרה

המחסור בכוח אדם במקצועות פיזיותרפיה, קלינאות תקשורת וריפוי בעיסוק הוא חסם מרכזי להבטחת איכות הטיפול, זמינות השירותים ורצף הטיפול. השפעות המחסור אינן אחידות והן ניכרות במיוחד בפריפריה הגאוגרפית והחברתית, שבה קשה לגייס אנשי מקצוע ולשמרם. כתוצאה מכך, נפגעת הנגישות לטיפול: זמני ההמתנה מתארכים, מטופלים נדרשים לנסיעות ממושכות ולעיתים אף מוותרים על טיפול חיוני.

לבקשת משרד הבריאות נבדק כיצד מדינות מפותחות מעריכות את המחסור בכוח אדם במקצועות אלו, ואילו אסטרטגיות מבוססות איכות הן נוקטות לצמצום פערים ולהבטחת נגישות שוויונית.

שיטות

סקירת ספרות וראיונות עומק מובנים למחצה עם 18 מומחים לניהול מערכות בריאות ב-11 מדינות מפותחות הדומות לישראל במאפייניהן המאקרו-כלכליים והבריאותיים, אך שונות במבנה מערכת הבריאות (אוסטרליה, אוסטריה, אירלנד, ארצות הברית, בלגיה, בריטניה, גרמניה, הולנד, פורטוגל, צרפת וקנדה). הראיונות נותחו בניתוח תוכן תמטי, בדגש על הערכת המחסור, שימור עובדים ומודלים להבטחת איכות ונגישות באזורים מוחלשים.

ממצאים

החסמים העיקריים לשימור עובדים בפריפריה הם בידוד מקצועי, שחיקה, שכר נמוך והיעדר אופק להתפתחות מקצועית. במדינות שנסקרו זוהו שיטות ומדדים להערכת המחסור ואסטרטגיות לצמצום פערים ולשמירה על איכות השירות (ראו תרשים).

שיטות ומדדים להערכת המחסור

- סקרי מעסיקים ואיגודים: שיעור משרות פנויות, זמני המתנה וגידול בביקוש
- סקרי עובדים: גיל (צפי פרישה), שביעות רצון, עומס, נכונות לעבוד בפריפריה ועזיבת המקצוע
- סקרי אוכלוסייה לבחינת הביקוש לשירותים
- יחס המשרות לגודל האוכלוסייה
- מספר הרישיונות לעיסוק ושיעור חידושם
- שיעור האבטלה במקצוע לעומת השיעור הכללי
- הפער בין ביקוש להיצע ביחס לגודל האוכלוסייה
- חסם מרכזי: היעדר מסד נתונים לאומי סדור ברוב המדינות

אסטרטגיות לצמצום המחסור

- פתיחת תוכניות הכשרה וכן תמיכה בסטודנטים במימון שכר לימוד ומעונות
- מתן תמריצי שימור: קידום מקצועי והחזר הלוואות למי שנשאר בפריפריה
- מתן תמריצים למשיכת עובדים ולשיפור תנאי העסקתם
- הגברת מודעות למקצועות וגיוס מועמדים בבתי ספר ובקמפיינים
- תמיכה בהסבה מקצועית ובגיוס כוח אדם ממדינות אחרות
- הקמה ושיפור של מאגרי נתונים ארציים כבסיס לתכנון כוח אדם

מסקנות והמלצות

תכנון כוח האדם הוא תנאי הכרחי לצמצום פערים בנגישות לשירותים ולהבטחת איכות טיפול שוויונית. מומלץ לגבש אסטרטגיה לאומית משולבת להתמודדות עם מחסור במקצועות הבריאות בפריפריה: שיפור תנאי העבודה, מתן מלגות ותמריצים בתמורה להתחייבות לעבודה וליווי מקצועי למניעת שחיקה. בד בבד יש להקים מסד נתונים לאומי מבוסס מדדי איכות וזמינות, שיאפשר זיהוי פערים אזוריים בזמן אמת.

מאיירס ג'וינט ברוקדייל

משרד הבריאות

michalla@jdc.org itaibavli@gmail.com tali.nitzani-biton@moh.gov.il